

Egy nyomda rövid története

A Háború befejeződött, a község nagy része még viselte annak nyomait. Romos épületek között azonban emberek láthatók: keresik a megmaradt kis holmijukat, hogy hozzáfogjanak a jövő építéséhez. A hadifogságból is szállingóznak haza kisebb-nagyobb csoportokban.

Így került haza Gold Gáspár Géza is, akinek az emlékét szeretném megörökíteni. A háború előtti időkben a Gold család Várpalota megbecsült, tisztességes és szeretett családjai közé tartozott. Volt egy fűszerüzletük és egy nyomdájuk. A Gold-ház a mai Jókai és Árpád utca sarkán helyezkedett el. A nyomda a Tájházzal szemben foglalt helyet. (Később asztalosműhelynek használták.) Én ezzel a nyomdával szeretnék egy kicsit bővebben foglalkozni. Tartozott hozzá egy papír-írószerkereskedés is, ahol iskolás koromban én is megvettem a tanszereimet. Népes család volt a Gold család: négy fiú és két lány. Apjuk, Gold Jakab a századfordulón családot ért szerencsétlenség túlélője volt. Ebben az időben két ember (H. Fülöp és egy társa) kirabolta a családot, őket és a szolgálót baltával megölték. Gold Jakabot úgy tudták megmenteni, hogy fejébe platinát ültettek be. A két gyilkos a Csákány-híd alatt osztozott a rabolt dolgokon, ahol H. Fülöp megölte a társát is. A veszprémi börtönben végezte. A lányok és egy fiú a fűszerüzletben, a többi három pedig a nyomdában dolgozott. Rajtuk kívül az unokabátyám volt még ott nyomdászként bevonulásáig.

Amikor 1944 tavaszán, Várpalotán is megjelentek a német katonák, nagyon megváltozott minden. A zsidó üzleteket bezárták, előttük német katona állt. Egy este az egyik Gold-férfi megjelent náluk a Cserneyi utcában 2 bőrönddel, melyben az értékesebb dolgokat hozta, s kérte szüleimet, hogy őrizzék meg. Mamám jó viszonyban volt a Gold családdal, ugyanis 1800-as évek végén kertszomszédok voltak. Másnap este szintén megjelent, hogy elviszi a bőröndöket, mert valaki feljelentette őket, s reggel a csendőrségtől jöttek hozzánk átkutatásra (szerencsére valaki értesítette a családot erről). Jöttek is másnap a csendőrök, de nem találtak semmit. Ezután hamarosan elvitték őket a gettóba, amely ma a Mártírok útja, akkor temető utca volt a neve. Az utcát német katona, őrizte ennek ellenére a Mamám két alkalommal is beszökött egy kis élelemmel hozzájuk. Innen Auschwitzba vitték őket...

Háború után egyedül Gold Géza jött haza. Szülei, testvérei, felesége és lánya (aki osztálytársam volt) Auschwitzban és Dachauban meghaltak. A lakóházuk részben megmaradt, de az üzlet üres volt. A nyomdában is mindössze egy kis gépet (A/4) hagytak, a többi a betűkkel együtt elvitték. Ilyen körülmények között próbálta meg az újrakezdést. Székesfehérváron volt egy kis nyomda, aminek a tulajdonosa szintén hazatért a háborúból. Neki az összes gépet elvitték, de a betűi részben megmaradtak. Ezeket Palotára hozták, s közben hazajött fogságból az unokabátyám is. Így hárman már a kis gépen tudtak dolgozni: esküvői és egyéb meghívókat, gyászjelentéseket.

Tulajdonképpen én ekkor kapcsolódtam be közéjük. 1946 júniusában befejeztem a polgári 4. osztályt, s mivel a háború alatt mindenünk elveszett (ház, ruha), a Soproni Tanítóképzőt nem tudtam vállalni. Unokabátyám hívott a nyomdába tanulónak (inasnak), mely akkor 4 év volt. Mivel kis nyomda volt, itt kéziszedő, gépmester és könyvkötő szakmát is kellett tanulni. Amikor valamit perforálni kellett, akkor kerékpárra ültem, s a fehérvári Minerva nyomdában csináltam meg. Így hát először preforáló gépet vettek, ezután kerek vágógépet, majd – mivel mind több lett a munka (Bánya, Nitrogén, Honvédség, stb.) – egy nagy gyorssajtó gépet is. Ekkor már három berakónő is dolgozott betanított munkásként. Újra megnyílt a papír-írószerbolt, és volt egy kölcsönkönyvtárunk is. Nagyon szépen fejlődött minden,

sokat dolgoztunk: egyszer pl. vasárnap délután a futballpályáról kellett bemennem gyászjelentés készíteni.

Hanem hát jó után jön a rossz. A Honvédség utalt át egy nagyobb összeget, s én mentem le a postára pénzért. Amikor viszem be a nyomdába, ott ülnek az íróasztalnál hárman a pártbizottságtól, és lefoglalták az összeset. A nyomdát államosították, egy idős bácsit ültettek be főnöknek, aki addig bányász volt. Gold Géza többé nem léphette át a nyomda küszöbét (Pestre ment). Mi, többiek még egy-két hónapot dolgoztunk majd bezárták a nyomdát. A gépeket nagykalapáccsal szétverték ócskavasnak, a betűket ömlesztve vitték el. Én Székesfehérvárra jártam be a nyomdába, unokabátyám Veszprémbe, a fehérvári férfi, a betűket hozta, Svédországba ment. Így lett vége a Várpalotai Gold nyomdának, ahol még budapesti cégeknek is dolgoztunk. Aki elvesztette az egész családját nem léphette át saját nyomdája küszöbét.

Lejegyezte: Borbás Károly

A nyomda személyzete: Gold G. Géza, Friedman Imre, Oláh Károly, Borbás Károly, Amsteierné Grüll Erzsébet, Kedvesné Marczona Gizella, Bognárné Galambos Irénke.